

Nr 296

Av herr Ståhl, om översyn av bestämmelserna om pensionsålder för statlig befattningshavare.

Inom såväl enskild som offentlig verksamhet har bristen på väl utbildad, erfaren och i övrigt kvalificerad personal blivit den kanske mest återhållande och därför bekymmersamma flaskhalsen. Man kan som exempel påminna om de provisoriska kraftåtgärder för utbildning av tekniker, vissa grupper av lärare, vårdnadspersonal o. s. v. som måst vidtagas.

Mot denna bakgrund framstår det i åtskilliga fall som en anmärkningsvärd eftersläpning från gångna tider, att man trots alla svårigheter inom vissa yrken håller fast vid en avgångsålder som var avpassad och kanske lämplig för sin tid med dess levnadsförhållanden och genomsnittsålder men som på intet sätt svarar mot nutidsmänniskans ökade spänst och till högre levnadsålder bibehållna arbetsförmåga. Den tidiga avgångsåldern inom dessa yrkesgrupper fungerar som en läcka på samhällsmaskineriet genom vilken en arbetskraftsreserv rinner bort till ingen nytta, en reserv som särskilt i bristsituationer skulle ha kunnat komma samhället till godo på många områden och i ytterst värdefulla avseenden.

Inom vissa statliga verksamhetsområden har man sökt att genom provisorier av olika slag råda någon bot mot de nackdelar som de föräldrade pensionsbestämmelserna medför. Man kan därvid bl. a. hänvisa till det numera inom försvarsväsendets olika grenar mycket vanliga systemet med »arvodister», pensionerade befattningshavare, som genom pensionsutfyllnad till i allmänhet full lön gör försvaret och samhället värdefulla tjänster. Det kan sägas, att staten gör vinster på denna form av anställning genom att i varje fall visst pensionsunderlag inbesparas. Oavsett om detta system att utnyttja välkvalificerad arbetskraft i och för sig är diskutabelt, bör det också ihågkommas, att mycken fullgod arbetskraft helt går förlorad genom att befattningshavare vid sina bästa år övergår till bättre betalda sysselsättningar inom andra verksamhetsgrenar. Att detta utbredda system är allt utom tillfredsställande är i de berörda kretsarna ställt utom varje fråga. Det vore säkrare, renhårigare, riktigare med en rimlig pensionsålder, som gav säkerhet för fortsatt tjänst och samtidigt bättre försörjning i förhållande till den verkliga tjänstetidens längd även på äldre dagar.

Liknande arrangemang har med den ökade bristen på tillgänglig kvalificerad personal tvingat sig fram även på andra områden av den statliga verksamheten. Man kan t. ex. erinra om förhållandena inom skolan, där särskilt inom vissa lärargrupper en betydande del av tjänsterna uppehålls av pensionerade befattningshavare t. o. m. ganska högt upp i ålder.

Att särskilt de påfallande orimligt låga pensionsåldrarna för befattningshavarna själva känns som en anomali har många gånger omvittnats. De tvingas sluta ett livsverk just vid den tid då de står mitt uppe i sin bästa insats och sin bästa ålder med de konsekvenser detta har för deras inkomster. Att en omprövning av dessa förhållanden behövs har länge varit uppenbart men blir alltmer påkallat ju större efterfrågan blir på kvalificerad personal.

Om det möjligen invändes, att det närmast ankommer på intresseorganisationerna att ta itu med även denna sida av de fackligt anslutnas anställningsförhållanden, bör påminnas om att detta från deras synpunkt måste te sig ganska komplicerat. Särskilt under en första övergångstid skulle en höjd pensionsålder av de närmast i tur till befordran stående kunna uppfattas som ett hinder, låt vara på mycket kort sikt. Hur detta skulle ordnas finge också bli föremål för närmare utredning i samband med den allmänna översyn av avgångsåldrarna över hela det statliga verksamhetsfältet, som snarast synes böra komma till stånd. Men att initiativet måste tagas av arbetsgivarparten, som är ansvarig för att förekommande uppgifter blir lösta på bästa sätt, framstår som uppenbart och ostridigt.

Under åberopande av det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allsidig översyn, modernisering och normalisering av gällande pensionsåldrar för befattningshavare inom den statliga verksamhetens olika grenar.

Stockholm den 24 januari 1963

Manne Ståhl